

ПРАБЪЛГАРСКИ ПО ПРОИЗХОД ДУМИ ЗАПАЗЕНИ В ДЕТСКИ БРОИЛКИ

Ж.Войников

Броенка (наричана също *броеница* или *броилка*) е детско стихче, което се използва най-често като жребий в детските игри. Играещите деца се събират и едно от тях започва да ги брои, като на всяка сричка посочва един човек. Детето при което броилката свърши и остане последно, изтегля жребия и започва играта (примерно да стиска очите при миженка, докато другите се крият, а то после да ги търси и пр.)

През 1923 г. Иван Манолев публикува брушурата си „Аспаруховско-български следи в езика ни” в която разглежда една популярна в началото на 20 в. детска игра-броилка наречена „илилига-пипилига”, разпространена в различни краища на тогавашната Българска етническа територия. Самата броилка съдържа странни по звучене и неясни по значение думи. Авторът предполага че това са стари прабългарски по произход думи, които обаче с течение на вековете и славянизацията на езика ни са отпаднали от речта на българина и са се съхранили в твърде променена и деформирана форма в тази детска броилка. В броилките думите от изречението се наизустяват и така вече след като е забравен смисъла им се предават от поколение на поколение.

При играта „илилига-пипилига” децата застават в кръг, всяко с протегнатата ръка с разперени пръсти. При самото броене което се извършва от едно от децата, на всяка сричка, останалите деца от кръга свиват по един пръст, така докато при края на броилката се пада при едно от децата, единият пръст да остане несвит. Последното дете с несвятия пръст е изгубило играта. Някое от децата го удря с юмрук и то почва да гони другите. Разбира се в разните краища е имало различни вариации на играта, но основният и вид е този. За нас е най-интересно самото изречение, което според И.Манолев се е съхранило в най-чист вид, тогава в Кукушко (Егейска Македония):

„Илилига, пипилига, домузара, докатара (с вариант докацара), кай вер, кай пис, сина кос, кос морин, татарин, цигла мигла, цик пилин на войска”.

В Прилеп броилката се е изговаряла: „Елелига пепелига, домузара докатара, чиф чин чиголин, мартин дуптин, прескочи япилок, цуф пуф, пцу”.

В Охрид се е изговаряло: „цик пиле, нема пиле, види пиле да те пуцам”, в Дойран: „кам пиле – види пиле”. В с.Кочериново (Дупнишко): „елелега пепелега, довазан докатан, кос морин татарин, укнеш пукнеш, цела бръбольонка (барабонка) куснеш”. В Леринско, с.Екши-су: „илилига милинига, домазара докатара, чифчин, чиглин, мартин дуптин на пръстот”. В с.Белополци (Пирдопско): „елелика пепелика, окадама домадан, кай вера синурия, сину кос, от ружец от купец, откупи си пръстенец”. В с.Зарово (Солунско): „илилига пипилига, домузара докъзара, хай вер, сини сини Костадин, найос татарин”. В с.Сингелово (Демир-хисарско, Сярско): „елиница плетеница, домузара докатара, чавчин чигурин, мартин кукушин ишт-пишт!” В Брезник където е съхранен само последните думи: „чик пиле на войска да иде”. (ИМ-АБСЕН,стр.7-11)

Оказва се че броилката има напълно смислен вид ако се разчете с помощта на чувашкия език. В първата строфа *илилига пипилига*, думата *илилига* се обяснява от чувашкото *alǎ, al*, древнотюркското *el, elig*, монголски *xalaqan, alaqan*, халха-монголски *alga*, ордоски *alaga*, евенкски *aliga*, солонски *alga* – ръка, длан. (МФ-ЭСЧЯ-1,стр.33-34),(ДТС,стр.169-170),(ССТМЯ-1,стр.312) В тох.(б) *alyiye*, тох.(а) *aild*, прототохарски *āli* –ръка, длан е алтайска замека. Втората дума *пипилига* показва ясна връзка с чувашкото *pilĕk, pillĕk* – пет, което ясно отразява по-старо значение – пръсти, пръстите на едната ръка, в протоалтайски **bili*, прототюркски **bilek*, в древнотюркски (уйгурски) *biläk*, турски, тюркменски, тувински, казахски, киргизки, балкарски, кумикски *bilek*, узбекски *bilak*, татарски *beläk*, хакасски *pĕlek* – китка на ръка, в протомонголски **beĕleĕj*,

сввр.монголски *begelei*, халха-монголски *bēlij*, бурятски *bēlej*, калмикски *bēlэ* – ръкавица, прототунгусоманджурски **bile-n*, евенски и евнекиски *bilen*, орокски *bile*, манджурски *bulžik* – китка, ръкавици. (S-AE) Що се отнася до общотюркското **beš* – пет, то има друг произход, от тохарското **pēs* – пет. (BC-ЕСПТ) Така че **илилига пипилига** означава (една) ръка – пет (пръста). Втората строфа е **домузара докатацара**. Думите са двусъставни, зад **домузара** се крие израза *temiše ar*, *temiše* – неизвестно, неизвестен, а *ar* – човек, мъж (войн), т.е. неизвестно кой е човека (у който ще остане жребия), а **докацара** може да разгледаме като *tokat šara*, *tokat* отсъства в чувашки, но в турски и татарски означава юмрук, и произлиза от алтайското **toku*, в тюркски *tok*, монголски *togsi*, тунгусоманчжурски *tokta*, корейски *tuk* – поразявам, удрям. (S-AE) На **цара** отговоря чувашкото *šara* – свит, скрит, или *tokat šara* – юмрукът е свит. Или получава се *temiše ar*, *tokat šara* – неизвестен е човека, юмрукът е свит.

Следващият израз е **кай вер, кай нес**, като има и варианти с **хай**, (с.Зарово) което е по-близо до чувашката дума *haj* която може да се интерпретира като 1. л.мест. той, 2. отделям. (МФ-ЭСЧЯ-2,стр.307) Зад **вер** вероятно се крие чувашкото *vir* – стърчи, изправен, бълг.*вирнат*, съхранило прабълг.форма, а в **нес** може да видим чувашкото *pěščen* – един, самотен. (ИА-УСЧЯ) Така изразът *haj vir*, *haj pěščen* може да се интерпретира като „той стърчи, той е самотен” или „отдели стърчашия, отдели единичния, самотния (пръст)” какъвто е и замисъла на играта.

Следва строфата **сина кос, кос мерин**. Сина е чувашкото *šyn* – човек, а **кос** – чувашкото *xāš* – кой, т.е. *šyna xāš* – кой човек, следва повторение на **кос** и думата **мерин** – в чувашки *māran* – ленив, мързелив, бездейтелен, в монголски *martax* – забравен, завеен човек, халха-монголски, бурятски, ордоски *marta*, калмикски *martэ* – забравям, вероятно се касае за тохаризъм, в санскрит и тох.(б) *mars* – забарава. (DA-DT-b) Вж. българското диал. **мърдѝ, мармател** – отпуснат човек. В осетински *mærdon*, *marde* означава заспал. Българското **мърдѝ** означава бавен, мудар, непохватен, „заспал” човек, аналогично на осетинското понятие. То е идентично със санскритското *mradis-t-ha*, староиндийското *mrđnāti*, *marđati* протоиндоиранското *mrdu*, авестийското *marəd*, староперсийското *mrduuniy*, *marđuniya*, парачи *marjī* – слаб, отпуснат, мек. (L-IAIL) Така получаваме *šyna xāš*, *xāš māran* – кой човек, кой е мързелив, ленив, бавен, завеян. (MPC),(S-AE)

Думата **татарин**, която следва в броилката, едва ли означава човек от татарска народност! Смятам че отразява чувашкото *tyttar* – давам, връчвам (жребия). И завършващите думи са: **цигла мигла, циг пилин** (на войска). **Цигла-мигла** показва прилика с българското *цигу-мигу* – свиря, издавам звук, аналогично в осетински осетинското *sigu-migu* – свиря. Б.Цонев посочва румънското *sigă-migă* – циго-миго, музика, като вероятна старобългарска заемка. (БЦ-ИБЕ-2,стр.142) Думи започващи с „ц” не са характерни за алтайските езици. Но затова пък в тохарски *tsik* – произвеждам звук. Производно на тохарското понятие е названието на вид барабан в тохарският град Куча – *tsilougi*, показващо ясна връзка с китайското *tsigu* - вид барабан, заимстван от „народите на Западния Край”. В хотаносакски *tcamgidai* е арфа. (БЛ-ВТДРС-2000,стр.431) Тохарската дума е твърде близка до нашето *цигулка*, което не е от славянски произход. В тюркските езици се среща донякъде сходното (тохаризъм) *джъг, джъгмак* – викам, висок глас. Така че думата прабългарското **цигъ**, произвеждам звук, респ. с по-нататъчно развитие свиря или викам показва тохарски поризход. Н.Геров цитира в своя речник изрази като „цигуляво бърдце”, „цигливо място” (напр. в броилката: „Смок свири на планина, та си клика та си вика - Сбирайте се селяни на **цигливо** място. **Циглин миглин**, трътнеж, пукнеж, ти мижиш”.) т.е. място от което се вижда и се чува, открито място. (Б.а.: вж. топонима **Цигов чарк** в Родопите – вероятно значение открита поляна, открито пасище, пехлеви *čarag*, партянски *č`rk/čārĭk* – пасище.) И последният израз

циг пилик (**пилин** е погрешно запомнено), показва още едно значение на тохарката дума *tsik* – осветявам, показвам. (DA-DT-b) Така че значението е „покажи пръста”. Интересно е че в Трявна се е съхранил детския израз „кунки-пелки” – ръце, ръчички, показващ същата прабългарска дума **пелк**, **пилик** – длан на ръката! (Архивен фонд на Даскалов, Богомил Христов (1876-1944), учител в гр. Трявна. Окръжен държавен архив – Габрово. № 455/Инвентарен опис № 1. Инвентарни единици № 613-663)

Смъсълът на цалата броилка е: „една ръка пет пръста, неизвестен е човека, юмрукът е свит, отдели стърчащия, отдели единичния (пръст), кой е човека, кой(то) е най-бавен (вероятно защото остава последен в броенето), вземи, давам ти (знака), обади се, покажи пръста”.

Според И.Манолев въпросната броилка отразява древна военна игра, вероятна свързана със събирането на войните при поход, предвид последната дума – на войска. (ИМ-АБСЕН,стр.17) Пример за подобно явление е анализът на широко известната сред английските деца броилка: „*deny, teeny, miny, mo*”. Според теолога Чарлз Франсис Потър, тези думи са остатък от древен ритуал, използван при избирането на човешки жертви за друидските (друиди – келтски жреци) церемонии (1 в.пр.н.е.). В случая, оригиналната друидска броилка е известна: *Eena, meena, mona, mite Basca, lora, hora, bite, Hugga, bucca, bau*, което означава: *Eggs, butter, cheese, bread, Stick, stock, stone dead - O-U-T!* (яйца, масло, сирене, хляб, мушкам с дръжката, камък, смърт!). (ИИ-ЕДНБСБ)

В броилката посочена от Н.Геров е интересна и последната фраза „*Циглин миглин, трътнеж*, пукнеж, ти мижиш”. *Циглин миглин* бе изяснено – да се чуе. Втората двойка думи *трътнеж-пукнеш* всъщност е прабългаро-славянска билингва, *трътнеж* – *трътя*, *разтрътвам* е диал.дума означаваща да разчупя, аналогично на славянското пуквам (пукнеж). В случая аналогично е чувашкото *turt* – чупя, *turtsa* – разкъсвам, разчленявам. (ИА-УСЧЯ)

Друга такава древна игра е т.нар. „**ядец**”. Играе се между двама души. Взема се пилешка гръдна кост, която има вилкообразен вид и се чупи на две. Целта е по-бързият и съобразителен играч да подаде своята част на противника и да каже: едно, две, три, ядец” преди другият играч да е успял да реагира с думата „знам”. Съществуват различни варианти на играта, разпространена в Русия, при чувашите и татарите. Произходът и е персийски, а самото „ядец” е производно на оригиналното персийско *jad est* – помня, знам, от персийското *jad* – памет. При татарите е известна като „*ядэч*”. При турците *jadis* са пари заложени при игра.

При чувашите по данни на Ашмарин през 19-началото на 20 в. е била особено популярна тази игра наречена „**йетес**”, между младежите и девойките (ергените и момите), като ако загуби младежа, трябва да подари на избраницата си „лапти” (меки женски кожени обувки), а при загуба на момата, подарявала на избраница си кисия с пискюли, ушита от нея. В чувашки *jêtes, jtes, etes* означава пилешка кост, жребий и произходът на думата е свързан със същата персийска игра. (МФ-ЭСЧЯ-1,стр.201-202),(ВЕ-ЭСЧЯ-80-81) Напълно възможно е тази игра да е донесена в България от прабългарите.

Друг вид броилки са свързани с изброяване на числата от едно до десет. Такава е следната броилка: „*инола, двола, трола, чирика, пака, шака, съдъм, бьдъм, геврек, десет*”. (И.Т.Иванов, броилката е от с.Самуилово, Старозагорско) Интересни на първите шест числителни които показват неславянски, индоирански произход: **инола** – едно, в осет. иронско *iunæg*, дигорско *eunæg* - един, сам, самотен, **двола**, **трола** – две, три, в индоиранските езици **dwa/*tre(dre)* – две, три, **чирика**, **пака**, **шака** – четири, пет, шест, също показват индоирански произход, напр. в белуджи *čjár, phanč, šaš* – четири, пет, шест. Следващите числителни са променени и загубили оригиналните си звучения.

Друга подобна броилка, съхранила също индоирански числителни названия е следната: „*Ан, дан, тина, сарака тина, сарака тики, елим, белим, бус, карпуз*”. Тази броилка е записана от В.Младенова (1960 г., с.Тотлебен, област Плевенска) сред етнографската група от българи, наречени „мизийски аги” (Младенова В., 2000. Произход на населението от с. Б.Караагач. Сп. Авитохол, кн.12,с. 30-44). Варианти на тази броилка или отделни фрагменти от нея се срещат в много краища на България. Например, в Кюстендилско тя гласи: „*андантина, царакатина, царакатики-тики, елин белин, бус карпуз!*” Също друг неин вариант е: „*Ан дан тина, Сара Катина, Сара катики тики, елин белин, пускар пус*”. Използвана доскоро и в с.Церово, Пазарджишко и в самия град Пазарджик. Почти идентична броилка е използвана масово и във Вардарска Македония и областта Войводина, Северна Сърбия (възм. разпространена там от български преселници).

В случая *ан, дан* са съот. едно и две, *тина* – в хинди-урду *tin* – три, но също та *тина* отговара на общоиранското *tan – човек В осетински *tæn*, ягнобски *tan*, кюрдски *ten*, пушунски, памирски, сариколски *tan*, талишки *tan*, персийски *tän*, язгулемски *tana* – тяло на човек, изобщо човек, личност. (VS-ETD) В пушунски *tána, téna* – хора, мъже, *táni, téni* – жени. (HP-PD) Също в тохарски *taññe*, в пушунски *tanhaa*, означава *ти самия*. В чувашки *tän* – ум, разум, разсъдък. (ИА-УСЧЯ) Това ни помага да видим етимологията на типично българските имена *Тиньо, Тинка, Таньо, Тана* – човек. Последното значение го виждаме в следващата дума *чарака тина* – четири човека, а в *сарака тики* – вероятно четири деца (етим. на *тик*, от общоиранското *tug* – потомък). Следващите думи нямат връзка с числителните и са добавяни в последствие. (ИИ-ЕДНБСБ)

Широко разпространена броилка в цяла България е „*онче, бонче, счупено тиронче, риба шука, махай се оттука!*”. В случая интересна е първото дума *онче*, която П.Добрев интерпретира като шило, игла, позовавайки се на язгулемското *ancavn* (*ончун*) – шило, игла.(ПД-ЕАКБ,стр.117) Други аналози са в авестийски *ängezum* – бода, пушунски *aghzay* – шип, искашимски *andārv*, шугнански *andciv*, рушански *inciv* – игла.

Една твърде популярна детска словесна игра „*Бухере вегере покажи си рогацата, черни ли са, бели ли са*” съдържа две прабългарски по произход думи: *бухер* и *вегер*. Н.Геров дава една по-стара форма на изречението: „*Бухъре вегере, извади си рогови, на Джурова ливада, на зелена тревица, на студена водица*”. (НГ-Р-1,стр.88) В изречението става дума за охлюв, но в случая *бухер* и *вегер* означават бик и вол.

Думата *бухер* – бик, показва паралел с монголски *bugur, buqa*, евенкски *buka* – бик, смятат се за заемки от общотюркски *būka – бик, в осетинското *bog/bogæ* – бик, също се смята за древнотюркска заемка. (ВА-С-1,стр.264),(ММ-ИБХ,стр.86), (S-AE) Н.Геров дава и диал.дума *бухыр* – охлюв. (НГ-Р-1,стр.19,88) В БЕР е обяснено като приездно на румънското *bourel*, от латинското *bubalis* – охлюв, но в случая тук трябва да посочим диал.форма *бабур* – охлюв, посочена от Н.Геров, а не *бухер*. (БЕР-1,стр.94),(НГ-Р-1,стр.19)

Твърде вероятно е тюркското понятие, което няма други близки алтайски аналози (освен далечното и съмнително, в бурятски *toxotor* – елен самец за разплод, и изкл.покъсното заемане в монголски и евенкски), да е древна индоевропейска, предтохарска (афанасиевска) заемка: в старовисоконемски *bissa*, староисландски *bukkr, bokkr, bokki*, средноирландски *boss, ross*, новоирландски *bos, ros*, кимвърски *bwch*, корнуелски *boch, bugh*, бретонски *bouc'h*, балтийски *bukti*, древногръцки *bukths*, латински *bukka*, санскрит *puḡv, puṅgava*, арменски *bux* - бик. (P-IEW)

Думата *вегер* – вол е идентична с чувашкото чувашки *văgăr, văkăr* – вол. В древнотюркски *öküz*, в ост.тюркски езици *ögüz, ögiz, ogus, hokiz, höküz*, пратюркска форма *ökür, заета в унгарски *ökör*. В монголски *üker, xuker, xuger*, халха-монголски,

бурятски *ixer*, калмикски *ïkr*, ордоски *ïker*, дагурски *xukur*, *hukure*, в тунгусоманджурски, евенкски *hukur*, евенски *höken*, *hökön*, солонски *uxur* – бик, вол. Смята се че алтайските форми са стара тохарска заемка, от тох.(а) *ok*, тох.(б) *okso* – вол. (S-AE)

***

В заключение може да кажем че изследването и анализирането на съхранени стари по произход, детски броилки са също материал за издирване на древни отдавна забравени прабългарски думи.

Използвана литература:

(БЕР-1) - Български етимологичен речник. Том – 1 (А-3), под редакцията на Вл.Георгиев. С. 1971 г.: http://www.kroraina.com/knigi/ber_1/index.html

(БЛ-ВТДРС-2000) - Восточный Туркестан в древности и раннем средневековье. Под редакцией Б.А.Литвинского. М.2000 г.

(БЦ-ИБЕ-2) – История на българския език. Том – 2. Беньо Цонев. С.1984 г. (фототипно издание)

(ВА-С-1) – В.И.Абаев. ИСТОРИКО-ЭТИМОЛОГИЧЕСКИЙ СЛОВАРЬ ОСЕТИНСКОГО ЯЗЫКА. Том I. А-К'. Издательство Академии наук СССР, Москва-Ленинград, 1958 г., 657 стр. http://www.allingvo.ru/LANGUAGE/etimolog_slovar.htm (формат djvu, 13 МВ).

(ВЕ-ЭСЧЯ) - В.Г.Егоров. Этимологический словарь чувашского языка. Чебоксары. 1964 г. <http://altaica.ru/LIBRARY/chuvash.pdf>

(ВС-ЕСПТ) – Валери Стоянов. Евразийский свят до появата на тюрките. *Bulgario-Turcica* – 5.: http://www.bulgari-istoria-2010.com/booksBG/V_Stojanov_Evrasija_do_Tjurkite.pdf

(ИА-УСЧЯ) – И.А.Андреев. Учебный чувашско-русский словарь. „Практический курс: Учебное пособие. 2-е издание.Чебоксары: Чуваш. кн. изд-во, 2002” – Уеб-сайт: “Monumenta altaica” - <http://altaica.narod.ru/v-turks.htm> , както и на <http://yumah.ru>

(ИИ-ЕДНБСБ) - Иван Т.Иванов. ЕЛЕМЕНТИ ОТ ДРЕВНА, НЕСЛАВЯНСКА БРОЙНА СИСТЕМА В БЪЛГАРСКИТЕ ДЕТСКИ БРОИЛКИ.: <http://www.protobulgarians.com/Statii%20za%20prabaalgarite/Religiozno-magicheski%20formuli.htm>

(ИМ-АБСЕН) – И.Манолев. Аспаруховско-български следи в езика ни. С. 1923 г.

(ДТС) – Древнетюркский словарь. Ленинград. 1969 г.: <http://altaica.ru/LIBRARY/dts.htm>

(ММ-ИБХ) - Моско Москов.Именик на българските ханове. Нов прочит. С.1988г.

(МРС) – Монгольско-русский словарь - <http://steppe.hobi.ru/materials/slovary.shtml>

(МФ-ЭСЧЯ-1) – М.Р.Федотов. „Этимологического словаря чувашского языка” (1 том А-Р pdf, 13Mb), Чебоксары - 1996 г. Уеб-сайт: Monumenta altaica - <http://altaica.narod.ru/v-turks.htm>

(МФ-ЭСЧЯ-2) – М.Р.Федотов. „Этимологического словаря чувашского языка” (2 том С-Я pdf, 22 Mb) Чебоксары - 1996 г. Уеб-сайт: Monumenta altaica - <http://altaica.narod.ru/v-turks.htm>

(НГ-Р-1) – Речник на Българский языкъ съ тлъкувание речи-ты на българскы и на русскы Събралъ, нарядилъ и на светъ изважда Найдень Геровъ, Т – 1, А-Д (Пловдивъ. 1895): gerov_rechnik_tom_1.pdf (44.1 Мб)

- (ПД-ЕАКБ) – Езикът на Аспаруховите и Куберови българи. П. Добрев. С. 1995 г.
- (ССТМЯ-1) – Сравнительный словарь тунгусо-маньчжурских языков, том-1 (А-Нг), Материалы к этимологическому словарю. Издательство „Наука”. Ленинградское отделение. Ленинград 1975. Отв. редактор В.И. Цинциус. Сканирование: Александр Лиджиев (Элиста), 2005 г. Все файлы представлены в формате pdf и имеют размер от 300 Кб до 5 Мб. Веб-сайт: „Monumenta altaica” - <http://altaica.narod.ru/tms.htm>
- (DA-DT-b) - A dictionary of Tocharian B. - D. Adams. <http://www.indo-european.nl/cgi-bin/main.cgi?root=leiden> This database, created by S. Starostin and A. Lubotsky, reflects the text of the book by Douglas Q. Adams A dictionary of Tocharian B, Leiden Studies in Indo-European 10, Rodopi: Amsterdam - Atlanta, 1999 (the book is still available at the „Editions Rodopi”, information at: <http://www.rodopi.nl/home.htm>
- (HP-PD) - Herbert Penzl's Pashto dictionary, Version 1.0, released November 1998. <http://www.yorku.ca/twainweb/troberts/pashto/pashlex1.html> This dictionary contains all of the words from the glossary of Herbert Penzl's A grammar of Pashto: A descriptive study of the dialect of Kandahar, Afghanistan (Washington, DC: American Council of Learned Societies, 1955), pp. 154-165, which is available from both Schoenhof's Foreign Books and the Out-of-Print Books on Demand service of Bell & Howell Information and Learning (formerly UMI), Ann Arbor, MI.
- (L-IAIL) – Indo-Aryan inherited lexicon. - A. Lubotsky <http://www.indo-european.nl/cgi-in/main.cgi?root=leiden>
- (P-IEW) – Indogermanisches etymologisches Woerterbuch. J. Pokorny. <http://www.indo-european.nl/cgi-bin/main.cgi?root=leiden> The database represents the text of J. Pokorny's „Indogermanisches Etymologisches WJrterbuch”, scanned and recognized by George Starostin (Moscow), who has also added the English meanings. The database was further refurbished and corrected by A. Lubotsky.
- (S-AE) – Altaic etymology. S. Starostin. Copyright 1998-2003. Это этимологический словарь алтайских языков, над которым группа исследователей - С. Старостин, А. В. Дыбо, О. А. Мудрак и И. Шервашидзе - работает уже около четырех лет. Эта база данных содержит большое количество еще довольно сырого материала, который мы надеемся отполировать в финальном издании. Однако мы готовы выставить этот материал на всеобщее обозрение, чтобы последние достижения алтаистики стали общедоступными. - www.starling.rinet.ru
- (VS-ETD) – „Etymological Table dictionaries of language families, Indoeuropean, Turkic, Finno-Ugric, Iranian, Germanic”. Valentyн Stetcuk - http://www.geocities.com/valentyn_ua/